

K PRŮZKUMU PO HROMADNÉM POUŽITÍ JADERNÝCH ZBRANÍ

Hromadné použití jaderných zbraní formou prvního jaderného úderu může změnit podstatným způsobem situaci na bojišti. Ztráty v útvech a svazcích nebo jejich úplné narušení bojeschopnosti může ztížit nebo úplně znemožnit plnění původního zámyslu. Změní se poměry sil na jednotlivých operačních nebo taktických směrech, bude narušeno velení a rozbořen terén. K dalšímu úspěšnému vedení operace bude nutné co nejdříve získat přehled o situaci jak vlastních vojsk, tak zvláště nepřítele, zjistit jeho ztráty, získat podklady pro reálné a účinné použití bojeschopných sil a prostředků. Úkolem průzkumu zůstává získání zpráv nutných pro rozhodovací a řídicí činnost jak velitelů a štábů, tak i zpravodajských orgánů a též nepřetržité získávání podkladů pro další jaderné úder.

Tyto úkoly nebude plnit celý systém zpravodajského zabezpečení rozvinutý v průběhu operace před použitím jaderných zbraní. Ztráty utrpí většina sil a prostředků a některé druhy průzkumu nebudou dočasně schopny plnit své úkoly, ať již pracují v sestavě nepřítele nebo vlastních vojsk.

Fukce KV spojení bude narušena pozemními nebo vzdušnými výbuchy v rozsahu od 3 do 24 hodin. Budou-li použity jaderné výbuchy ve velkých výškách, lze předpokládat narušení spojení až na dobu několika dní. Plná obnova spojení závisí na konzolidaci jednotlivých vrstev ionosféry. Plnění úkolů průzkumu za těchto podmínek bude proto velmi obtížné.

Každý zpravodajský nebo průzkumný orgán, který si zachová alespoň částečnou bojeschopnost, musí okamžitě pokračovat v činnosti a neprodleně přikročit k obnově pevné organizace průzkumu v nových podmínkách, v celém prostoru a rozsahu své působnosti, popř. musí na sebe vzít i úlohu jiných orgánů.

Podle důležitosti předpokládáme po prvním hromadném úderu toto pořadí činností:

1. Zjistit situaci podřízených i nadřízených orgánů a obnovit s nimi spojení.
2. Upřesnit úkoly průzkumným orgánům, které si zachovaly plnou nebo alespoň částečnou bojeschopnost.

3. Shromažďovat a analyzovat všechny získané zprávy ke zjištění ztrát a z toho vyplývající bojeschopnosti a možností nepřítele. Obnovit veškerou informační činnost.

4. Připravit, úkolovat a zasadit další síly a prostředky průzkumu z vytvořené zálohy.

5. Obnovit bojeschopnost průzkumných útvarů a jednotek.

Rozhodující pro celou další činnost průzkumu bude co nejrychlejší obnovení spojení, maximální využití těch prostředků, které si zachovaly bojeschopnost a efektivní použití zálohy průzkumu na všech stupních. K obnovení spojení a získání zpráv využijeme všech dostupných prostředků, včetně vyslání důstojnických průzkumných hlídek a styčných důstojníků.

Přechod na použití jaderných zbraní ovlivní všechny druhy průzkumu, a to jak přímým zničením sil a prostředků, znemožněním vzájemného spojení a znemožněním pohybu vytvořením prostorů (pásem) radiačního zamoření, nebo jejich dočasným vyřazením, popř. podstatným snížením jejich schopnosti plnit úkol. Nemůžeme též zanedbat narušení psychického stavu u vojáků v prostoru nebo v blízkosti jaderného úderu.

V agenturním, speciálním, hloubkovém a vojskovém průzkumu v sestavě nepřítele budou ztráty závislé na prostorech vlastních jaderných úderů. Při správně vedeném průzkumu by orgány těchto druhů průzkumu měly být v těsné blízkosti nepřátelských objektů a hlásit jejich souřadnice. V podstatě můžeme říci, že průzkumné orgány budou řídit palbu na sebe nebo do bezprostřední blízkosti. Jak zachovat jejich bojeschopnost? Vzhledem k tomu, že první jaderný úder je centrálně naven a bude velmi krátká doba od vyhlášení signálu k realizaci, nebudou moci řídicí orgány dát každému orgánu zvláštní zprávu formou změny úkolu ke změně nebo opuštění prostoru. Také by to vždy nebylo výhodné, neboť chceme, abychom určené nepřátelské objekty (cíle) trvale sledovali. Zpravidla nebude dostatek času na podstatnou změnu stanoviště nebo ji nemůžeme vzhledem k činnosti nepřítele uskutečnit. Vojskový průzkum (průzkumné skupiny, hlídky, bojové průzkumné hlídky, pozorovací hlídky) budou využívat ochranných účinků bojové techniky a terénu. Orgány agenturního, speciálního a hloubkového průzkumu tuto možnost nemají a zůstává jim jen využití terénu a objektů na něm. Jsme však povinni poskytnout těmto orgánům alespoň minimum času na zachování bojeschopnosti. K tomu bude nutné najít vhodnou formu rychlého vyrozumění. Uvažujeme-li, že orgány průzkumu, které plní úkol v týlu nepřítele, vyrozumíme smluveným signálem o povinnosti přejít na dozorčí příjem — a tuto povinnost splníme alespoň 1 hodinu před zahájením prvního jaderného úderu, pak jsme schopni z řídicího centra dát i včas (těsně před úderem) varovný smluvený signál pro ukrytí a zachování bojeschopnosti. Je to nutné i vzhledem k tomu, že od těchto orgánů, po obnově spojení, budeme chtít zprávy o objektu, na který jsme vedli úder. Otázka varovného signálu je však velmi složitá. Nejde o jednotný signál pro všechny průzkumné orgány, neboť může dojít k prozrazení doby jaderného úderu. Proto jeho volba, charakter, doba i způsob předání a výběr určených průzkumných orgánů, kterým bude vyslán, patří k nejzávažnějším úkolům zpravodajských orgánů.

Při vyžadování zpráv o výsledcích úderu musíme respektovat možnosti průzkumných orgánů. V podstatě nám mohou dát první zprávu o místě jaderného výbuchu a zda sledovaný objekt byl zasažen. Až v dalším můžeme vyžadovat přesnější zprávy o činnosti objektu. Ztráty nepřítele bezprostřed-

ně po jaderném úderu stanovíme pouze orientačně na základě výpočtu a prvního hlášení orgánu, že cíl byl zasažen. Po použití jaderných zbraní (vlastních i nepřítelů) můžeme vzít též v úvahu, že ionosféra bude narušena. Proto upřesňující údaje o účincích vlastních jaderných úderů a prostředcích jaderného napadení nepřítelů, které budou nově zjištěny, můžeme odložit po obnově spojení. Budou-li SHPz nebo PzS SU v blízkosti cíle do okamžiku použití vlastních jaderných úderů, nelze vyloučit, že psychický stav těchto příslušníků bude na velmi nízkém stupni a že nebudeme moci s nimi počítat (alespoň dočasně) pro další činnost. Další použití těchto orgánů proto musí vyplývat z jejich možností po jaderném úderu, jejich bojeschopnosti, stupně zamoření terénu a volnosti pohybu. Zpravidla nemůžeme do nových prostorů, nebo do prostorů, kde byly průzkumné orgány pravděpodobně zničeny, přesunout zasažené pracující orgány, ale bude výhodnější zasadit nové ze zálohy průzkumu. Vážným problémem bude odhad předpokládaného stupně zamoření terénu v prostoru, do kterého budeme nové orgány ze zálohy průzkumu zasazovat. Neuváženým rozhodnutím bychom mohli nově zasažené orgány vyřadit z činnosti dříve, než budou schopny úkol v daném prostoru splnit. Je též nutné zvážit skutečnost, že i u nově zasažených SHPz nebo PzS SU bude závažnou otázkou rádiové spojení — jeho uskutečnění a kvalita.

Jiná bude situace ve **vzdušném průzkumu**.

Hromadné použití jaderných zbraní může podstatně ovlivnit činnost sil a prostředků vzdušného průzkumu, a tím i jeho možnosti, zejména z hlediska rozsahu plnění úkolů v celém pásmu průzkumu.

K hlavním faktorům, které mohou ovlivnit tuto činnost, bude patřit především stupeň zničení a početnost provozuschopné bojové a jiné průzkumné techniky na letištích a v rozptylových prostorech, zničení nebo poškození vzletových a přistávacích pásem, skladů pohonných hmot, výzbroje a leteckého technického materiálu, potřebného k zabezpečení vlastní činnosti průzkumných letounů. Na rozsah možností vzdušného průzkumu bude mít rovněž vliv velikost prostorů a stupeň radiačního zamoření atmosféry po výbuších jaderných zbraní. Chci zdůraznit, že hromadné použití jaderných zbraní vytvoří v poměrně krátkém čase velkou koncentraci radiace i ve vzduchu. Do těchto prostorů můžeme vlétat za určitou dobu, aby nebyla ohrožena bezpečnost letu, činnost palubních přístrojů a zařízení a zejména bojeschopnost letových osádek a pilotů. Může tomu tak být nejdříve za 10 až 15 minut po jaderném výbuchu, kdy již přestanou působit některé základní projevy výbuchu jako je světelné záření, tlaková vlna, chvění vzduchu způsobené vznikem velké teploty, dým apod.

Jedním z nejdůležitějších faktorů, které ovlivní možnosti vzdušného průzkumu v tomto období, bude početnost ztrát pilotů a letových osádek, jakož i pozemního technického a zabezpečujícího personálu. Zde bude zvláště citlivým místem psychický stav pilotů, jejich morální a fyzická připravenost i vůle pokračovat aktivně v plnění bojových úkolů v nových podmínkách, s nimiž se dosud nesetkali. Proto položíme hlavní důraz v tomto směru na konkrétní součinnost zpravodajských orgánů s politickými pracovníky i stranickými a mládežnickými organizacemi.

Aby ztráty sil a prostředků vzdušného průzkumu byly v období hromadných jaderných úderů co nejmenší, bude nutné uskutečnit řadu opatření, která se budou týkat i průzkumného letectva. Zvláště velký význam bude mít včasné rozptýlení průzkumného letectva na několika letištích a jeho

rychlé vyvedení z pod jaderných úderů nepřítele, které vede na jemu známá stálá letiště, zejména ta, kde zodolnění není vybudováno v celém rozsahu. Zde bude proto hrát důležitou úlohu dostatek záložních letišť, popř. vzletových a přistávacích pásem, jimiž mohou být i přímé úseky dálnic. Využitím dálnic dosáhneme nejen většího rozptylu, ale zejména se značně zkrátí doba potřebná k přípravě nových letišť i pro průzkumné letectvo, aby dosah vzdušného průzkumu nijak nezaostával za bojujícími vojsky.

Dalším důležitým opatřením k zachování optimálních možností sil a prostředků vzdušného průzkumu bude zachovat si dostatečnou zálohu pilotů a letových osádek včetně technického personálu a zabezpečujícího materiálu k opakovaným vzletům v krátké době průzkumnými letouny, které zůstaly k dispozici.

Jednou z podmínek úspěšné činnosti průzkumného letectva v hloubce operační sestavy nepřítele a snížení ztrát vlastních sil a prostředků i v období hromadného použití jaderných zbraní bude ničení nepřátelské PVO. Čím více bude tato obrana narušena, tím vzniknou lepší podmínky pro činnost průzkumného letectva a tím i pro vedení přímého a kontrolního vzdušného průzkumu objektů nepřítele a jeho činnosti po jaderných úderech. Současně se tím vytvoří i podmínky pro bezpečnější přepravu a vysazení dalších orgánů agenturního a speciálního průzkumu do týlu nepřítele.

Velmi složitá situace nastane bezprostředně po hromadném použití jaderných zbraní z hlediska plánování, řízení a vedení vzdušného průzkumu. Na zabezpečení vlastních jaderných úderů se zúčastní průzkumné letectvo současným vzletem téměř všech sil a prostředků kromě zálohy, kterou použijeme na splnění nenadálých úkolů vzdušného průzkumu. Tato záloha může zahrnovat kolem 25 % sil a prostředků. Hromadný vzlet průzkumného letectva budou plánovat a řídit centrálně orgány frontu a letecké armády s cílem zjistit předběžné výsledky vlastních úderů, ale zejména získat podklady pro další jaderné údery. Rozsah těchto úkolů bude značný, protože od vzdušného průzkumu budeme vzhledem k jeho manévrovacím schopnostem vyžadovat zprávy z velkého prostoru a v poměrně krátké době. Proto v této době se musí na získávání zpráv vzdušným průzkumem podílet nejen průzkumné letectvo, ale všechny osádky úderného frontového letectva při plnění bojových úkolů. To se týká zejména stíhacího bombardovacího letectva, z jehož úsilí nejméně 10 až 15 % vzletů využijeme ke splnění úkolů ve prospěch letecké armády. V důsledku toho nelze v tomto období předpokládat vyčleňování vzletů průzkumného letectva ve prospěch vševojskových armád. Požadované úkoly vzdušného průzkumu v jejich prospěch budou zpravidla plněny z úsilí úderného letectva, pokud bude ve prospěch těchto armád vyčleněno.

Hlavním zdrojem zpráv vzdušného průzkumu pro vševojskové štáby v tomto období musí být jednak odposlech hlášení pilotů z paluby letounů za letu a dále orgány střediska bojového velení letecké armády, umístěného při velitelském stanovišti.

Při řízení a vedení vzdušného průzkumu bezprostředně po hromadných jaderných úderech budeme brát v úvahu skutečnost, že se bude velmi rychle a podstatně měnit situace převážně většiny dosud sledovaných objektů (až 70 % i více). Objeví se nové objekty dosud nesledované, na bojišti bude probíhat široký manévr a nepřehlednost situace ztíží orientaci průzkumných pilotů a letových osádek při vedení vzdušného průzkumu.

Základním způsobem vzdušného průzkumu v tomto období bude vzdušné pozorování s okamžitým hlášením všech zjištěných údajů rádiem z paluby letounů. Zde vycházíme z několika okolností, které tento způsob průzkumu ovlivní.

Jak jsem již uvedl, vlet do prostoru průzkumu bude možný již za 10 až 15 minut po jaderném výbuchu. To umožní zahájit průzkum poměrně včas oproti jiným druhům průzkumu, a to přímo v prostoru objektu. Za tuto dobu však nemusí být ještě vytvořeny takové podmínky, aby kontrolní vzdušný průzkum byl důsledný. Bránit tomu budou zejména vzniklé následné projevy výbuchů jako jsou požáry, závaly, oblaka dýmu a prachu, silný vítr apod. Proto bude nutné určit prostory zvláštní pozornosti podle důležitosti objektů a průzkum opakovat tak, abychom získali co nejkonkrétnější údaje o výsledcích jaderných výbuchů a ke stanovení ztrát nepříteli.

Prostor jaderného výbuchu bude rovněž středem pozornosti nepříteli, který se bude snažit nejen zjistit důsledky výbuchu na další činnost, ale přijmout opatření na ochranu tohoto prostoru ze vzduchu vlastním stíhacím letectvem. To musí vést průzkumné osádky k větší bdělosti při pozorování vzdušného prostoru, což se projeví omezenými možnostmi pro pozorování pozemních objektů.

Nemalou úlohu sehraje i délka pobytu průzkumných pilotů a letových osádek v prostoru průzkumu, který bude zamořen určitým stupněm radioaktivity podle síly výbuchu. Tento stupeň zamoření rovněž ovlivní nejvhodnější dobu kontrolního vzdušného průzkumu.

V poměrně malém rozsahu bude možné bezprostředně po jaderných úderech vzdušné fotografování. Zde vycházím z toho, že zvýšený stupeň radioaktivity ovzduší má nepříznivý vliv na průzkumná zařízení, zejména na letecké filmy a objektivy fotografických přístrojů. Proto vzdušné fotografování bude možné až za podstatně delší dobu než pozorování nebo jen v přílehlých prostorech k zjišťování opatření nepříteli k odstraňování následků přísunem záloh, bojové techniky a jiného materiálu.

Vzdušný průzkum vedený radiotechnickými průzkumnými prostředky bude rovněž moci pokračovat v plnění úkolů v závislosti na situaci vzniklé po výbuchu jaderných zbraní a podle možností svých technických prostředků.

Jaderné údery mohou mít podstatný vliv na **rádiový a radiotechnický průzkum**. Jaderný výbuch vytváří především mohutný a krátký impuls elektromagnetické energie se širokým kmitočtovým spektrem. Na velkou vzdálenost (stovky km) bude tento impuls přijímán jako porucha, na přímou viditelnost může dojít ke zničení (spálení) elektrických obvodů průzkumných zařízení. Dalším produktem jaderného výbuchu je silná izolace atmosféry, která může trvat 10 i více hodin. Vliv se projeví ve všech frekvenčních pásmech různě.

V pásmu krátkých vln (1—25 MHz) dojde v důsledky vysoké ionizace vrstev D a E k přerušení příjmu odražených elektromagnetických vln na dobu 10 až 17 hodin. To znamená znemožnění rádiového KV průzkumu pomocí odražené vlny (rádiové stanice nepříteli v hloubce 100 a více km) Rádiový průzkum povrchové vlny (rádiové stanice nepříteli do vzdálenosti 50—100 km) bude narušen jen částečně, v závislosti na výkonu nepřátelských vysílačů, nejlepší slyšitelnost bude v pásmu 1—2 MHz.

V pásmu velmi krátkých vln působí jaderné výbuchy různě, v závislosti na frekvenčních pásmech, ve kterých průzkum probíhá.

V pásmu metrových vln (taktické spojení — 30—76 MHz) vlivem zvýšené

ionizace vrstvy D a atmosféry dojde k odrazu těchto vln, a tím k možnosti slyšitelnosti stanic nepřítele z větší hloubky (až do 2 000 km). Tím dojde k značnému nárůstu počtu stanic, které mohou jednotky VKV průzkumu zachytit.

V pásmu decimetrových a centimetrových vln (průzkum radiotechnických zařízení, radioreléových a troposférických spojů nepřítele) nedojde po jaderném výbuchu nepřítele k podstatným změnám. Ke krátkodobému přerušení odposlechu může dojít v případě, jestliže jaderný výbuch bude v prostoru mezi průzkumným prostředkem a sledovaným objektem nepřítele.

Uvedené vlivy jaderných výbuchů na šíření elektromagnetických vln negativně ovlivní plnění úkolů rádiového a radiotechnického průzkumu, zejména jeho nepřetržitost, včasnost a hodnověrnost získaných údajů o nepříteli. Rádiový a radiotechnický průzkum bude značně ztížen narušením vlastního spojení průzkumných útvarů a jednotek, a to jak uvnitř útvarů, tak i spojení s nadřízenými štáby a součinnostních spojů. V závislosti na rozsahu použití jaderných zbraní nepřítelem může dojít k vyřazení části sil a prostředků rádiového a radiotechnického průzkumu, zejména průzkumné techniky s vysokou citlivostí a složitými anténními systémy.

Účinky jaderných zbraní vyvolávají změny i v systému spojení a radiotechnického zabezpečení nepřítele. Počítáme s omezením jeho spojení v pásmu KV, s využitím záložních spojů v pásmu VKV, oklikových radioreléových a troposférických spojů. V širším měřítku budeme k velení vojskům využívat vzdušných VS, dojde k rozsáhlému manévru prostředky spojení a radiotechnického zabezpečení, ke změnám dopravních údajů apod. Požadavek nepřetržitosti velení vojskům může mít vliv i na snížení stupně utajení předávaných zpráv.

Tato stručná charakteristika možných změn v systému spojení a radiotechnického zabezpečení nepřítele i v rádiovém a radiotechnickém průzkumu v případě použití jaderných zbraní vyžaduje, abychom přijali opatření k obnově nepřetržitosti, včasnosti a hodnověrnosti průzkumu. K hlavním úkolům patří:

- obnovení spojení průzkumných útvarů a jednotek s nadřízenými štáby, uvnitř útvaru i součinnostního spojení, s využitím oklikových spojů a vševojskové spojovací sítě,
- vydání upřesňujících nařízení pro rádiový a radiotechnický průzkum, s ohledem na stav sil a prostředků po jaderných úderech,
- z hlediska co nejefektivnějšího plnění úkolů bude třeba změnit rozdělení sil a prostředků, v některých případech i manévry prostředky různé podřízenosti, využít záložní techniku a doplnit osobami i technikou,
- zabezpečení nutných oprav poškozené průzkumné techniky na stupni útvaru a vyžádání dalších náhradních dílů,
- rozšíření pátracích pracovišť k postižení všech změn v organizaci velení a spojení nepřítele,
- v pásmu VKV v důsledku odrazení slyšitelnosti odražené vlny, a tím zvýšení počtu nepřátelských vysílačů, bude nutné jejich rozřazení z hlediska zpravodajské hodnoty a získané informace z větší hloubky včas předávat z VKV rádiových rot na štáb armády a frontu.

V plnění úkolů radiotechnického průzkumu (pokud nedojde k přímým ztrátám na bojové technice) nedojde k podstatnějším změnám v plnění bojového úkolu. Může dojít pouze ke krátkodobému přerušení.

Speciální rádiové spojení ovlivní případné přímé ztráty na bojové technice a živé síle a změny v šíření elektromagnetické energie. V každém případě budou mít řídicí prostředky výhodnější podmínky pro obnovu spojení než

podřízené stanice. Rozhodující bude pružné přizpůsobení celého systému SRS ve prospěch korespondentů respektováním jejich možností a zaměřením se na udržení spojení s rozhodujícími průzkumnými orgány.

Závěrem chci zdůraznit, že některé zpravodajské orgány — zvláště při vyřazení příslušného velitelského stanoviště — budou dočasně pracovat bez přímého odborného řízení. To však neznamená, že by nemohly zabezpečit činnost vojsk a průzkumných orgánů svého velitelského stupně.

Při organizaci a plánování průzkumu po prvním jaderném úderu dojde k určitým změnám cílů i úkolů průzkumu. Nepůjde jen o částečné změny v plánu. Situace u nepřítele se podstatně změní. Může dojít i k podstatným změnám v plánu operace (boje). Situace sil a prostředků průzkumu může být úplně jiná, než před zahájením operace.

Při plánování průzkumu před zahájením operace si vytváříme určitý předpoklad pravděpodobného zámyslu nepřítele, známe zámysl použití vlastních vojsk, známe situaci sil a prostředků průzkumu a jejich možnosti. Proto můžeme odpovídajícím způsobem řešit jejich použití.

Po prvním jaderném úderu většinu nových údajů nebudeme znát. V podstatě budeme tedy vytvářet upřesněný plán průzkumu podle postupně získávaných údajů jak o nepříteli, tak o silách a prostředcích průzkumu. Přitom se zasazenými silami v týlu nepřítele nebudeme moci zpravidla vykonat široký manévr. Svůj zámysl budeme muset především realizovat co nejvýhodnějším použitím zálohy sil a prostředků průzkumu.

Ze stručného nástinu těchto problémů vyplývá, že přechod na jaderné zbraně podstatně ovlivní činnost a výsledky průzkumu.

Je proto nezbytné, aby odpovědní pracovníci štábů a především zpravodajští specialisté ve štábech všech stupňů, včetně vědeckých a pedagogických kádrů, věnovali studiu těchto otázek zvýšenou pozornost, využívali materiálů Sovětské armády i bratrských armád Varšavské smlouvy a neopomíjeli ani názory odborníků kapitalistických armád.

V praktické činnosti štábů i vojsk při plnění úkolů RMNO je pak nezbytné více procvičovat konkrétní řešení situací v organizaci a vedení průzkumu, které mohou vzniknout po hromadném použití jaderných zbraní.